

Jurgita Cvilikaite

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

TANDEMINIS KALBŲ MOKYMASIS: ELEMENTAI, PRINCIPAI IR PERSPEKTYVOS

Santrauka. Straipsnyje pristatomas tandeminis kalbų mokymosi metodas, apibrėžiami svarbiausi jo elementai – tandemio partnerių vaidmuo, užsiėmimų forma, medžiaga. Tandeminis kalbų mokymasis vyksta tarp dviejų gimtakalbių, kurie mokosi vienas kito kalbos. Šis metodas grįstas autonomiškumo ir abipusiškumo principais ir lemia kitokį kalbų mokymąsi, kurį organizuoja, planuoja patys tandemio partneriai. Mokydamiesi kartu jie plėtoja užsienio kalbos, savo gimtosios kalbos, tarpkultūrinės komunikacijos, mokymosi bendradarbiaujant, mokymosi mokytis ir kitas svarbias kompetencijas. Straipsnyje aprašomi apklausos, kuria buvo siekiama išsiaiškinti, ar žinomas tandeminio mokymosi metodas Lietuvoje, rezultatai. Be to, šia apklausa buvo siekiama sužinoti, ar respondentus sudomintų toks mokymosi metodas, ar jis motyvuotų pagilinti turimas užsienio kalbos žinias arba paskatintų mokytis naujos užsienio kalbos. Apklausos rezultatai rodo, kad tik penktadalis respondentų žino, kas yra tandeminis mokymasis. Daugiau negu trečdalis respondentų abejoja, ar šis metodas galėtų išpopuliarėti Lietuvoje, tačiau tandemum sutiktų mokytis dauguma respondentų. Paprašyti įvardyti labiausiai jiems priimtina kalbų mokymosi būdą, dauguma nurodė mokymąsi privačiai arba grupėje ir tik mažuma minėjo savarankišką mokymąsi. Tarp priežasčių, kurios trukdo tobulintis ar mokytis naujos kalbos, išryškėjo dvi – pinigų ir laiko stygius. Sie ir kiti apklausos rezultatai liudija, kad Lietuvoje tandeminio mokymosi metodas iš tiesų nėra gerai žinomas, retai taikomas ir mažai viešinamas. Nors teigiama, kad tandeminis mokymasis yra pagalbinis kalbų mokymosi metodas, jis gali būti naudingas ir žmonėms, norintiems mokytis kalbų, ir mokslininkams, tyrinėjantiems besimokančiųjų elgseną įvairiose mokymosi situacijose, motyvacijos problematika, mokymosi pasiekimus ir panašias temas.

Pagrindinės sąvokos: tandeminis mokymasis, tandemio partneriai, autonomiškumas, abipusiškumas, užsienio kalbos mokymasis.

Įvadas: tandeminio mokymosi apibrėžimas, elementai ir principai

Tandeminis mokymasis dažnai apibrėžiamas kaip dviejų gimtakalbių susitarimas darniai bendradarbiauti siekiant padėti vienas kitam tobulinti užsienio kalbos įgūdžius (Appel ir Mullen, 2000, p. 291, Brammerts, 1996, p. 10, O'Rourke, 2005, p. 434, Stickler, 2008, p. 75). Be gilinamų užsienio kalbos įgūdžių taip pat minima, kad tokiu bendravimu siekiama ir susipažinti, sužinoti apie partnerio kultūrą, o galbūt įgyti kitų įgūdžių, pavyzdžiui, reikalingų jų profesinėje veikloje (Stickler, 2008, p. 75, Brammerts, 1996, p. 10). Vis dėlto nepakanka tandeminių kalbų mokymosi metodą apibrėžti vienu ar dviem sakiniais. Čia svarbu aprašyti mokymosi proceso dalyvius, mokymosi formą ir turinį.

Pagrindiniai tandeminio mokymosi veikėjai yra du – vadinamieji tandemio partneriai, kurie dažniausiai mokosi vienas kito gimtosios kalbos. Partneriai gali būti ir negim-

takalbiai, tačiau jie privalo labai gerai mokėti užsienio kalbą, turi būti įgudę tos kalbos vartotojai.

Mokymosi (susitikimo, užsiėmimo ar kitokio bendravimo) metu tandemo partneriai atlieka du vaidmenis. Dalį užsiėmimo vienas partneris yra mokinys, o kitas – mokytojas, paskui jie pasikeičia vaidmenimis. Terminai „mokinys“ ir „mokytojas“ čia vartojami sąlygiškai, nes mokantis poroje tokie santykiai nėra įvardijami, o juo labiau formalizuojami. Mokslinėje literatūroje galime rasti ir kitų terminų: „tandemo partneriai“, „besimokantysis ir mentorius“ (Donaldson ir Kötter, 1999, p. 70), „mokinys / studentas ir kalbos ekspertas“ (Vassallo ir Telles, 2006, p. 6), „partneriai, ekspertai-informantai“ (Stickler, 2008, p. 75).

Idealoje tandeminio mokymosi situacijoje neturėtų egzistuoti trečiasis, formalusis, veikėjas – mokytojas ar dėstytojas, tad nėra ir įprasto vertinimo bei kitų formaliam mokymuisi būdingų elementų. Tačiau tai nereiškia, kad profesionalūs kalbos mokytojai šiuo atveju neberekalingi, tik pabrėžiama, kad mokytojo pozicija tokia mokymosi procese kinta, pereina į alternatyvų konsultanto vaidmenį (Stickler, 2008, p. 71). Mokytojams dažnai tenka koordinatoriaus, vadybinės ir kalbinės paramos teikėjo vaidmuo. Teigiama, kad visose autonomiško mokymosi fazėse partneriams turi būti pasiūlyta parama, parodyta, kaip planuoti, vertinti savo mokymosi veiklas, kaip pasirinkti tinkamą problemų sprendimų strategiją ir kt. (Little, 1996, p. 27, Stickler, 2008, p. 69). Būtina pabrėžti, kad tandeminis mokymasis yra autonomiško mokymosi metodas, todėl mokytojo ar kalbininko profesinis vaidmuo yra minimalus.

Tandeminio mokymosi forma – be privalomų dviejų partnerių – yra visiškai laisva, nulemta pačių partnerių norų, galimybių ir apsisprendimo. Partneriai renkasi užsiėmimo laiką, trukmę, tempą, vietą ir paties mokymosi pobūdį. Jų susitikimo vieta gali būti bendrabučio kambarys, mėgstama kavinė, universiteto koridorius, parkas ir daugybė kitų jiems malonių aplinkų. Jie taip pat gali nuspręsti mokytis virtualiai: susirašinėti, bendrauti pokalbių kambariuose ar forumuose, naudodamiesi „Skype“ ar kita programa, užsiregistravę specialiai tandeminiam mokymuisi sukurtuose tinkluose arba tiesiog socialiniuose tinkluose. Taigi bendravimo galimybių yra daug, jos neapsiriboja vien rašytiniu bendravimu, o šiuolaikinės technologijos suteikia gyvo pokalbio su partneriu, gyvenančiu kad ir kitame pasaulio krašte, galimybę. Vis dėlto iš pateiktų pavyzdžių galime išskirti du tandeminio mokymosi porūšius pagal darbo terpę: „gyvas“ (ang. *face-to-face*) ir virtualus (ang. *e-tandem*, *email tandem*, *teletandem*). Little'as (Little, 1996, p. 23) pateikia mišrus tandeminio mokymosi pavyzdį, kur partneriai bendraudavo sinchroniškai (kalbėdavosi telefonu) ir asinchroniškai (rašydavo elektroninius laiškus).

Mokytis tandemu galima ne tik poromis, bet ir organizuojant grupių tandemus, tad pagal besimokančiųjų skaičių galimi tandemo kursai ir individualus tandeminis mokymasis (Stickler, 2008, p. 70, Vassallo ir Telles, 2006, p. 3–4). Pagal tai, kas organizuoja tandeminį mokymąsi, skiriamas institucinis ir individualus tandemas (Stickler, 2008, p. 70, Vassallo ir Telles, 2006, p. 7). Pirmuoju atveju tandeminį mokymąsi organizuoja ir koordinuoja tam tikra institucija, mokymo įstaiga, o antruoju – tandeminis mokymasis vyksta savanorišku susitarimu tarp dviejų asmenų, greičiausiai nesusijusių su jokia institucija.

Trečiasis svarbus tandeminio mokymosi elementas yra mokymosi turinys, kuris yra lankstus ir aktualus besimokančiajam. Bendraudami tandemo partneriai patys pasirenka juos dominančias temas, todėl išvengiama formaliai primetamo mokymosi

turinio problemos. Jeigu tema nusibodo, galima ją keisti ir kalbėtis apie tai, kas aktualu tuo metu. Mokydamiesi partneriai susipažįsta, domisi vienas kitu, susidraugauja, o tai garantuoja sėkmingą šio tandemo tęstinumą. Keisdamiesi nuomonėmis, patirtimi partneriai turi domėtis, o kartu ir informuoti vienas kitą apie save ir savo aplinką (pomėgius, savo miestus, šalis, tradicijas). Nejučiomis jie vysto šiuolaikiniam žmogui taip reikalingą tarpkultūrinę kompetenciją, nes sužino apie partnerio kultūrą, tradicijas, kalbą ir daug kitų dalykų.

Tandeminio mokymosi principai

Tandeminis mokymasis yra grindžiamas dviem esminiais principais – autonomiškumu ir abipusiškumu (Brammerts, 1996, p. 11–12, Stickler, 2008, p. 75, O'Rourke, 2005, p. 434, Vassallo ir Telles, 2006, p. 6–8, Appel ir Mullen, 2000, p. 292, Donaldson ir Kötter, 1999, p. 69). Little teigia (Little, 1996, p. 23), kad besimokantieji tampa autonomiškais tada, kai sąmoningai prisiima atsakomybę už savo mokymąsi ir nuolatos deda pastangas suvokti, ko, kodėl, kaip ir ar sėkmingai jie mokosi. Tad pagal autonomiškumo principą tandemo partneriai privalo patys kontroliuoti savo mokymosi procesą. Autonomiškumą galime interpretuoti įvairiai: nuo susitarimo dėl laiko, vietos, mokymosi medžiagos pasirinkimo iki asmeninės atsakomybės už tandeminių mokymąsi. Vassallo ir Telles teigimu, šis principas kontroliuoja partnerių atsakomybės ir įtakos partnerio mokymosi procesui lygius (Vassallo ir Telles, 2006, p. 8). Tandemo partneriai, kurie besimokydami yra ir mokiniai, ir mokytojai, jaučia dvigubą atsakomybę: jie tampa atsakingi ne tik už savo mokymosi rezultatus, bet ir už savo partnerio užsienio kalbos mokymosi sėkmę.

Abipusiškumo principas reiškia, kad abiejų tandemo partnerių įnašas į mokymąsi yra vienodas. Vadinasi, užsiėmimų metu partneriai siekia išlaikyti balansą ir sutaria pusę užsiėmimo bendrauti, rašyti, skaityti viena kalba, o kitą – kita. Vassallo ir Telles teigia, kad šis esminis tandeminio mokymosi elementas (t. y. kalbų nepainiojimas užsiėmimo metu) nėra pakankamai pabrėžiamas. Jų tvirtinimu, būtent šis praktinis elementas skatina tandemo partnerį kalbėti užsienio kalba, įsigilinti ir įsitraukti į užduotis (Vassallo ir Telles, 2006, p. 5–6). Naudos iš mokymosi tandemu bus mažai, jei tandemo partneriams bus lengviausia susišnekėti trečiaja kalba ir jie tą dažnai darys.

Brammerts (Brammerts, 1996, p. 10–11) teigia, kad susitikimo laikas turi būti vienodai paskirstomas ne tik kalboms. Partneriai tiek pat energijos privalo skirti pasiruošimui, kad mokymasis būtų prasmingas, efektyvus. Čia pasitvirtina gerai žinomas posakis: „Elkis su kitu taip, kaip norėtum, kad su tavimi elgtųsi“. Tad abipusiškumo principas lemia tandemo sėkmę, nes abu partneriai įsipareigoja dirbti kartu ir padėti vienas kitam.

Tandeminio mokymosi nauda

Reikia pripažinti, kad tandeminis mokymosi metodas negali visiškai pakeisti paskaitų, kursų ar kitų formalaus mokymosi formų, tačiau jas efektyviai papildo. Kaip teigia Brammerts (1996, p. 10), tandeminis mokymasis „atlieka panašią funkciją kaip savarankiškas ruošimasis ar papildomas darbas namuose, mokymasis užsienio kalbos iš laikraščių, knygų, radijo laidų, televizijos programų ar vaizdo įrašų, mokymasis

bendraujant su gimtakalbiais per viešnągę užsienyje ar bendravimas su susirašinėjimo draugu". Nors tandeminį mokymąsi suvokiame kaip pagalbinį, alternatyvų, jo nauda yra akivaizdi ne tik tandemio partneriams, bet ir institucijoms, koordinuojančioms tandeminį mokymąsi, kalbų pedagogams ir tyrėjams, kurie domisi kalbų mokymo(si) metodologijomis, jų poveikiu besimokančiųjų elgsenai, mokymosi pasiekimais ir kt. Metodo specifika lemia ir tokius būtinus paminėti privalumus, kaip tiesioginis praktinis žinių pritaikymas bendraujant su gimtakalbiu, metalingvistinis sąmoningumas, dėmesys gimtajai kalbai, tarpkultūrinės komunikacijos plėtojimas.

Akivaizdu, kad svarbiausia nauda, kurią gauna tandemio partneriai, – užsienio kalbos praktika ir žinios, nes toks yra pagrindinis tandeminės partnerystės tikslas. Tandeminis mokymasis sudaro sąlygas visiems kalbos vartojimo aspektams pagilinti (Kabata ir Edasawa, 2011, p. 104, Kawaguchi ir Di Biase, 2009, p. 293). Nuo pasirinktos mokymosi formos priklauso, kas bus tobulinama: tik rašymas ir skaitymas (pavyzdžiui, tandemio elektroniniais laiškais atveju), o gal kalbėjimo ir skaitymo įgūdžiai.

Svarbus tandeminio mokymosi privalumas yra tas, kad partneriai tampa metalingvistiškai sąmoningi (O'Rourke, 2005, p. 433). Metalingvistinio sąmoningumo jie siekia įvairiais būdais: prasmingai bendraudami tarpusavyje, kreipdami dėmesį į įvairias kalbos formas ar aptardami tandemio kalbų panašumus ir skirtumus, o ypač atlikdami mokytojo vaidmenį, kai patys turi paaiškinti gimtosios kalbos ypatumus, vertinti ir pataisyti partnerio kalbą. Taip, anot Alonso (Alonso, 2012, p. 232), tandemio partneriai tampa ne tik sąmoningesni, bet ir autonomiškesni.

Bendraudamas su tandemio partneriu gimtąja kalba ir siekdamas palengvinti jo mokymąsi, besimokantysis yra priverstas kitaip pažvelgti į savo gimtąją kalbą, pastebėti tai, ką būtina perduoti kitiems, kas yra ypatinga, kas panašu į kitas kalbas. Todėl mokantis tandemu ugdoma labai svarbi kompetencija – komunikavimas gimtąja kalba.

Kaip buvo minėta, tandeminis mokymasis vyksta ne tik siekiant išmokti partnerio kalbą, bet ir sužinoti apie jo šalį ir kultūrą. Taigi besimokantieji mokosi ne tik taisyklingų kalbos formų, žodžių bei frazių, bet ir sužino kontekstus, kada tas formas ir žodžius galima vartoti. Vadinas, tarpkultūrinės kompetencijos plėtojimas yra kitas didžiulis šio metodo privalumas. Tai nauda ne tik tandemio partneriams, bet ir jų mokytojams, kuriems, anot Polisca (Polisca, 2011, p. 330), kultūrinio sąmoningumo ugdymas dažnai tampa iššūkiu, papildomu darbu mokant kalbos.

Greta tobulinamų užsienio kalbos žinių, tarpkultūrinės ir metalingvistinės kompetencijų tandemio partneriai plėtoja kitus įgūdžius, kurie nėra tiesioginiai tandeminio mokymosi tikslai, tačiau ne mažiau naudingi. Tandemu partneriai perpranta mokymosi bendradarbiaujant ypatumus, tampa savarankiškesni ir labiau pasitikintys savimi.

Kaip buvo minėta, autonomiškumas yra vienas svarbiausių tandeminio mokymosi principų. Tandemo partneriai turi savarankiškai planuoti, stebėti ir vertinti savo bei partnerio mokymąsi. O remiantis abipusiškumo principu, tokius sprendimus abu priima lygiaverčiai ir savarankiškai. Taigi partneriams suteikiama galimybė tapti autonomiškais bendradarbiais (Stickler, 2008, p. 19, Kawaguchi ir Di Biase, 2009, p. 293, Alonso, 2012, p. 232).

Būtina paminėti ir kitas kompetencijas, kurias gali įgyti besimokantieji tandemu: mokymosi mokytis, technologijų išmanymo, laiko organizavimo, problemų sprendimo, informacijos paieškos ir apdorojimo, komandinio darbo ir kitos. Daugelis šių

kompetencijų yra susijusios ir turi įtakos viena kitai. Pavyzdžiui, Brammerts (1996, p. 12) teigia: „Kuo geriau partneriai bendradarbiauja tenkindami savo ir partnerio mokymosi poreikius, tuo didesnė tikimybė, kad jie išplėtos įgūdžius, kurių prireiks savarankiškose situacijose ateityje, pavyzdžiui, gyvenant užsienyje.“

Mokymasis tandemu nėra darbas, jis nesunkus ir nenuobodus, kaip dažniausiai galvojama apie tradicinį mokymąsi. Taigi tandeminis mokymasis teikia teigiamų emocijų, bendravimo malonumą, pagaliau laisvę pasitraukti, jeigu tandemas nepateisina lūkesčių ar sukelia neigiamų emocijų. Labai svarbu ir tai, kad tandeminio mokymosi situacijoje partneriai yra lygiaverčiai, todėl tai didina jų savivertę ir motyvaciją mokytis toliau, siekti užsibrėžtų tikslų.

Iš tandeminio mokymosi naudos gali turėti ir kalbų mokytojai bei taikomosios lingvistikos specialistai. Pastarieji įgyja galimybę įvairiais aspektais tyrinėti šį įdomų užsienio kalbų mokymosi kontekstą, analizuoti besimokančiųjų mokymosi parametrus natūraliame komunikacijos kontekste. Kalbų mokytojai tandeminiu mokymusi gali sudominti, motyvuoti mokinius mokytis savarankiškai, gilinti pamokose įgytas žinias. Be to, tai puiki galimybė pasiūlyti mokiniams pritaikyti turimas žinias bendraujant su gimtakalbiais, taip pat paskatinti juos mokytis bendradarbiaujant ir tapti savarankiškesnius (Vassallo ir Telles, 2006, p. 9–10).

Tandeminio mokymosi privalumai kitų metodų atžvilgiu

Vienas ryškiausių tandeminio mokymosi privalumų yra mokymosi medžiagos ir aplinkos autentiškumas. Tandeminis kalbos mokymasis vyksta bendradarbiaujant su gimtakalbiu, kuris partnerį gali pataisyti ar padėti teisingai reikšti mintis. Gimtakalbio padedamas besimokantysis gali koreguoti savo tartį, išsiaiškinti gramatines konstrukcijas, išmokti naudingos leksikos, o svarbiausia – suvokti jos vartojimo kontekstą. Asmeniškai, tikslingas ir tiesioginis partnerių bendravimas yra ne kas kita, kaip galimybė pritaikyti užsienio kalbos žinias natūralioje, taigi ir autentiškoje aplinkoje. Manoma, kad komunikavimas užsienio kalba su gimtakalbiu ar įgudusiu kalbos vartotoju kelia mažiau baimės ir nerimo negu kiti mokymosi būdai (Stickler, 2008, p. 16).

Labai patraukli tandeminio mokymosi savybė yra jo lankstumas. Tai ne tik laisvas turinys, bet ir mokymosi terpė bei forma. Kaip jau buvo minėta, tandemio partneriai patys renkasi temas pokalbiams, susitikimų pobūdį (susirašinėjimas, gyvi pokalbiai, bendravimas internetu ir t. t.). Mokymasis tandemu gali vykti savarankiškai arba būti integruotas į mokymosi programą kaip pagalbinė priemonė, gali vykti tik tarp dviejų partnerių arba tarp grupių, su kalbos specialistu ar be jo, gali trukti trumpai arba ilgai.

Tandeminis mokymasis yra labai motyvuojantis mokymosi metodas. Pirma, motyvuoja tai, kad bendraujama ir mokomasi su gimtakalbiu, vadinasi, patikimu kalbos šaltiniu. Mokymasis su gimtakalbiu motyvuoja ir dėl to, kad, anot Brammerts (Brammerts, 1996, p. 11), abu tandemio partneriai žino, ką reiškia būti mokiniu, todėl jautriau ir kantriau reaguoja į partnerio daromas klaidas. Antra, bendraujant su gimtakalbiu iš karto žinias galima pritaikyti praktiškai ir niekas nekeliama įtampa privalomais žinių patikrinimais, reikalavimų vykdymais ir panašiai. Trečia, minėtas metodo lankstumas taip pat turi įtakos besimokančiųjų motyvacijai. Motyvaciją didina ir technologijų naudojimas, nes tai įdomu, modernu ir ypač artima šiuolaikinei jaunajai kartai. Pagaliau motyvacijos varomąją jėgą tampa pats abipusiškumo

principas: iš partnerio gausi tik tiek, kiek pats esi pasiruošęs jam atiduoti (Vassallo ir Telles, 2006, p. 17–18).

Dar vienas įdomus tandeminio mokymosi ypatumas, kurį vertėtų paminėti ir kuris gali pasirodyti gana paradoksalus, yra socialumo, individualumo skatinimas. Vassallo ir Telles teigimu (Vassallo ir Telles, 2006, p. 11–12), klasėje mokiniai ar studentai turi daug galimybių bendrauti, tačiau mažai dėmesio skiriama jų individualiam mokymosi stiliui ir besimokančiojo autonomijai. Privačios pamokos metu, atvirkščiai, mokymasis yra individualizuotas, tačiau nukenčia socialinė kalbos mokymosi dimensija. Tandeminis mokymasis kyla iš partnerių poreikių ir susidomėjimo, tad galima teigti, kad toks mokymosi metodas yra orientuotas į besimokantįjį. Kita vertus, tandeminis mokymasis kyla iš partnerių bendravimo, todėl yra orientuotas ir į mokymosi eigos socialumą.

Tandeminio mokymosi trūkumai

Susidomėjusieji tandeminio mokymosi privalumais gali susidurti su tam tikromis kliūtimis. Pirmiausia, kad susidarytų tandemas, reikia susirasti partnerį. Pažangios komunikacijos technologijos suteikia galimybių bendrauti toliausiuose kraštuose gyvenantiems žmonėms. Be to, dėl žmonių mobilumo kitakalbį galima sutikti ir savame mieste. Kita vertus, negana vien susirasti tandemo partnerį. Reikia susirasti tokį, kuris norėtų mokytis kalbos ir būtų pasiruošęs padėti kitam. Taigi būtina surasti motyvuotą, susidomėjusį, brandų asmenį, kuris nenutrauktų bendradarbiavimo po kelių susitikimų. Little teigia (Little, 1996, p. 28), kad besimokantieji tandemu turi būti jau pasiekę pakankamą savarankiškumo lygį, kitaip jiems bus sunku ir pradėti, ir tęsti tandeminį mokymąsi. Didžiausia tikimybė susirasti tinkamą partnerį yra tandeminiam mokymuisi skirti interneto tinklai (pavyzdžiui, *Tandem-Server Bochum*, *Tandem City*, *International Tandem Network*, *babelyou*, projekto *Seagull* tinklalapio partnerio paieškos paslauga ir kt.).

Kita problema, su kuria gali susidurti tandemu jau bendradarbiaujantys partneriai, yra mokymosi medžiaga. Mokantis kalbos dalyko turinį sudaro ne tik pasirinktos temos, bet ir leksinis bei gramatinis kalbos turinys. Viena vertus, programų nesuvaržyti tandemo partneriai turi nuostabią galimybę išmokti „gyvos“ kalbos, kitaip sakant, gimtakalbio vartojamos leksikos ir tik reikalingiausių gramatinių konstrukcijų. Kita vertus, šiuo atžvilgiu galima nujausti tam tikrą pavojų, kuris gali kilti dėl dviejų priežasčių. Pirma, neturintis filologinio išsilavinimo tandemo partneris gali tiesiog nesugebėti paaiškinti tam tikrų leksinių ir gramatinių kalbos aspektų. Partneriams gali kilti keblumų išplėtoti pasirinktą pamokos temą tiek, kad būtų juntama konkreti lingvistinė nauda. Antra, reikia pripažinti, kad egzistuoja grėsmė išmokti arba išmokyti netaisyklingos gramatikos arba nevertotinos leksikos. Tačiau tai jau nebe šio straipsnio objektas.

Dėl minėtų priežasčių pasiteisina tandeminiam mokymuisi skirti projektai ir jų teikiama medžiaga. Tandemo partneriai patys gali rinktis tematiką, o paruoštoje medžiagoje rasti gaires, apie ką kalbėtis, kokius klausimus užduoti, kaip įvairiau organizuoti susitikimą. Projektai gali suteikti ir kalbinę, pedagoginę pagalbą. Pavyzdžiui, *Seagull* projekto tinklalapyje yra ne tik pamokų planai, bet ir kiekvienai pamokai skirta medžiaga, metodologiniai paaiškinimai, kaip geriau atlikti užduotis ir ko jomis mokoma, kurie įgūdžiai tobulinami. Be to, metodologinėje medžiagoje

minimaliai primenama ta gramatika, kurią tandemo partneris turėtų mokėti, norėdamas bendrauti konkrečia tema.

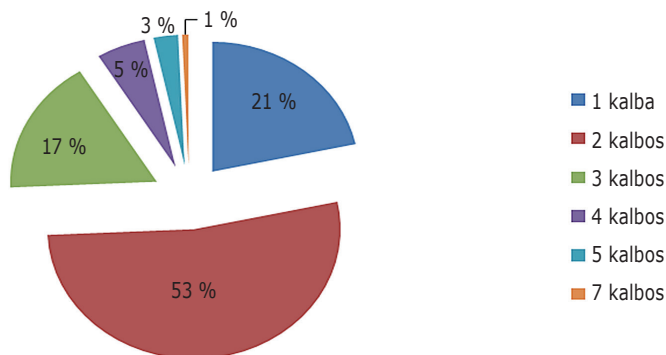
Apklausoje rezultatai

Šioje straipsnio dalyje pristatomi 2014 m. kovo–balandžio mėnesiais internetu viešai vykdytos apklausos apie tandeminį mokymąsi rezultatai⁴⁰. Apklausoje metodas internetu pasirinktas dėl jo lankstumo. Internetu lengviau pasiekti respondentus, o suformulavus tinkamus klausimus per trumpą laiką galima surinkti reikalingus duomenis apie respondentus ir gauti atsakymus į rūpimus klausimus. Apklausa buvo siekiama išsiaiškinti, kiek tandeminio mokymosi metodas yra žinomas Lietuvoje. Kitas apklausos tikslas – sužinoti, ar respondentus sudomintų toks mokymosi metodas ir ar jis motyvuotų pagilinti užsienio kalbos žinias arba mokytis naujos užsienio kalbos. Apklausoje dalyvavo 149 respondentai, iš jų – 119 moterų ir 30 vyrų. Didžiąją respondentų dalį sudarė jauni 21–30 metų (109 respondentai) ir 10–20 metų (29 respondentai) žmonės. 31 proc. respondentų nurodė turį vidurinį išsilavinimą, 26 proc. – aukštąjį, o 43 – nebaigtą aukštąjį (jie šiuo metu dar studijuoja). Apklausoje klausimus galima suskirstyti į dvi grupes: 1) respondentų požiūris į užsienio kalbų mokymąsi ir jų mokymosi patirtis, 2) respondentų požiūris į jų asmenines galimybes toliau mokytis kalbų ir tandeminio mokymosi supratimas bei patrauklumas.

Respondentų užsienio kalbų mokymosi patirtis ir požiūris į kalbų mokymąsi

Apklausoje atsakymų rezultatų analizė atskleidė, kad didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų moka dvi ar daugiau kalbų (žr. 1 pav.). Beveik pusė (52,7 %) respondentų moka dvi užsienio kalbas. Tarp respondentų nebuvo nė vieno, kuris nemoka jokios užsienio kalbos, o vienas respondentas moka net septynias kalbas.

Paklausti, kaip mokėsi užsienio kalbų, beveik visi respondentai nurodė mokyklą, kolegiją arba universitetą. Taip pat buvo paminėti kursai, privačios pamokos,



1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal mokamų užsienio kalbų skaičių

⁴⁰ Priega internetu: <http://apklausa.lt/f/tandeminis-mokymasis-hkcs89u/answers/new.fullpage>.

gyvenimas užsienyje, filmų žiūrėjimas ir kt. (žr. 1 lentelę). Įdomu pastebėti, kad net trečdalis (51) respondentų mokėsi užsienio kalbos (-ų) savarankiškai ir tik vienas respondentas mokėsi su draugais užsieniečiais.

Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymų variantus, tad matyti, kad mokantis kalbų tenka išbandyti ne vieną būdą, kol pasiekiamas norimas rezultatas.

1 lentelė

Užsienio kalbų mokymosi terpės

Užsienio kalbos (-ų) mokymosi terpė	Teigiamai atsakiusių respondentų skaičius
Mokykloje	138
Kolegijoje / universitete	130
Lankiau kursus	16
Lankiau privačias pamokas	19
Mokiausi savarankiškai	51
Gyvenau užsienyje	29
Iš šeimos narių	2
Kelionių metu	1
Žiūrėdama (-as) filmus	1
Iš draugų užsieniečių	1

Apklausoje dalyvaujantiems asmenims priimtinausia mokytis užsienio kalbų grupėje ir privačiai, gerokai retesnis yra savarankiškas mokymasis. Respondentai pateikė ir savų variantų, kaip galima mokytis kalbų. Tarp atsakymų buvo aprašytas pavyzdys, atitinkantis tandeminio mokymosi apibrėžimą (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Užsienio kalbų mokymosi būdai

Priimtini užsienio kalbų mokymosi būdai	Teigiamai atsakiusių respondentų skaičius
Mokymasis grupėje	83
Privati pamoka	82
Savarankiškas mokymasis	49
Mokymasis mažose grupelėse	1
Priimtini įvairūs būdai	1
Mokymasis kartu su tos pilietybės asmenimis, pvz., italų kalbą mokytis kartu su italų (-e)	1
Praktinis, kada reikia daug bendrauti su tos šalies žmonėmis	1

Respondentų taip pat buvo klausiama, kas jiems asmeniškai trukdo mokytis užsienio kalbų. Tarp atsakymų labiausiai išryškėjo laiko bei pinigų stoka ir nesėkminga ankstesnė mokymosi patirtis (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Priežastys, kliudančios mokytis kalbų

Priežastys, kliudančios mokytis kalbų	Teigiamai atsakiusių respondentų skaičius
Neturiu laiko	100
Neturiu pinigų	50
Nėra poreikio	12
Nenoriu	4
Iki šiol nesisekė mokytis kalbų	24
Dėstytojų nekompetentingumas	1
Neturiu kantrybės, kompleksuoju kalbėdamas	1
Trūksta motyvacijos	2
Neturiu gero mokytojo ir patogios vietos mokytis mokykloje	1
Kalbas, kurias galiu sutikt kasdieniname gyvenime, jau moku	1

Trys respondentai atsakė labai pozityviai: „Mokytis kalbų niekas netrukdo ir tam visada yra laiko.“

Paklausti, kokios priežastys skatina arba paskatintų mokytis užsienio kalbų, respondentai pateikė daugybę variantų (žr. 4 lentelę). Labiausiai išryškėjo supratimas, kad užsienio kalbos prireiks profesinėje veikloje.

Atsakymai taip pat patvirtino stereotipinį požiūrį, kad kalbos atveria duris į pasaulį per kultūrą, knygas, filmus, bendravimą su kitataučiais. Daugelio respondentų nuomone, kiekvienas žmogus privalo mokėti kelias užsienio kalbas.

4 lentelė

Kalbų mokymąsi skatinančios priežastys

Kalbų mokymąsi skatinančios priežastys	Teigiamai atsakiusių respondentų skaičius
Kiekvienas žmogus privalo mokėti kelias užsienio kalbas	92
Tai įdomus laisvalaikio praleidimo būdas	35
Tada galėsiu skaityti knygas, naujienas, žiūrėti filmus originalo kalba	81
Savo profesinėje veikloje privalau mokėti užsienio kalbą	103
Užsienio kalbos turiu mokytis dėl šeimyninių aplinkybių	4
Noriu išvažiuoti gyventi į užsienį	41
Lengviau bendrauti su kitataučiais	6
Manau, kad jeigu jau pradėjau kažko mokytis, tai reikia padaryti iki galo. Kažkada tikrai pravers.	1
Lavina atmintį	1
Daug įdomiau bendrauti su žmogumi akis į akį ir per jį pažinti kultūrą. Taip bendrauti galima tik mokant kalbą.	1

Respondentų buvo prašoma pateikti nuomonę apie svarbiausius veiksnius mokantis kalbos. Tarp atsakymų išryškėjo kelios grupės (žr. 5 lentelę). Pirma, respondentams svarbiausi dalykai yra žmogiški: motyvacija ir mokytojo kompetencija. Ne mažiau svarbios mokymosi aplinkybės, t. y. mokymosi laikas, medžiaga, grupės dydis, kursų vieta ir kaina. Trečioje vietoje tandeminiam mokymuisi priskiriamos savybės: besimokančiojo autonomiškumas, mokymosi medžiagos autentiškumas, gimtakalbis mokytojas (iš dalies tandeminio mokymosi savybė). Atsižvelgiant į tokius negausius atsakymus galima daryti prielaidą, kad šie dalykai respondentams nėra svarbūs. Gali būti, kad jie nebuvo aiškiai suprasti, nes apie juos mažiau girdima, o mokantis šie elementai ne visada akcentuojami.

5 lentelė

Svarbiausi kalbų mokymąsi lemiantys veiksniai

Svarbiausi veiksniai kalbų mokymesi	Teigiamai atsakiusių respondentų skaičius
Motyvacija	133
Mokytojo kompetencija	114
Mokymosi medžiaga	96
Laikas	84
Pamokų / kursų kaina	68
Grupės dydis	65
Pamokų / kursų vieta	42
Besimokančiojo autonomiškumas	26
Mokymosi medžiagos autentiškumas	19
Mokytojas turi būti gimtakalbis	18

Tandeminio mokymosi supratimas ir patrauklumas

Antrąją grupę sudarė klausimai apie tandeminį mokymąsi ir jo perspektyvas Lietuvoje bei respondentų paskatas mokytis naujos užsienio kalbos arba tobulinti jau turimus užsienio kalbos įgūdžius apskritai ir tandeminiu būdu.

Respondentai atsakė į penkis klausimus, susijusius su jų norais mokytis užsienio kalbų. Klausimai ir respondentų atsakymai yra pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

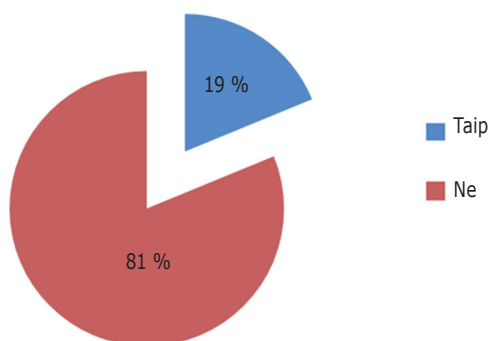
Apklausa apie tandeminį mokymąsi ir paskatas mokytis užsienio kalbų rezultatai

	Klausimai	Taip	Ne	Nežinau
1.	Ar norėtumėte patobulinti turimas užsienio kalbų žinias?	144 (96,6 %)	1 (0,7 %)	4 (2,7 %)
2.	Ar norėtumėte išmokti naują užsienio kalbą?	133 (89 %)	8 (5,5 %)	8 (5,5 %)

	Klausimai	Taip	Ne	Nežinau
3.	Ar tobulintumėte savo užsienio kalbos (kalbų) žinias, jeigu būtų galimybė mokytis kartu su gimtakaibiu nemokamai ir Jums patogiu metu?	141 (94,5 %)	-	8 (5,5 %)
4.	Ar mokytumėtės kalbos, jeigu būtų galimybė mokytis kartu su gimtakaibiu nemokamai ir Jums patogiu metu?	133 (89 %)	3 (2 %)	13 (9 %)
5.	Ar mokytumėtės užsienio kalbos (arba tobulintumėte turimas žinias) tandeminiu būdu (poroje su gimtakaibiu, Jums patogiu metu ir pasirinktu būdu (susitikus gyvai ar elektroninėmis priemonėmis), kai pusę pamokos bendraujate užsienio kalba, o kitą pusę – Jūsų gimtąja kalba)?	131 (88 %)	3 (2 %)	15 (10 %)

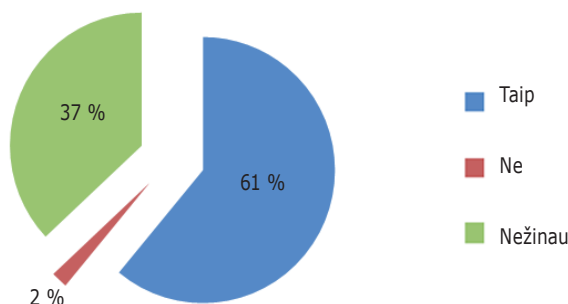
Kaip matyti iš lentelės, klausimai buvo pateikiami nuo aptakių iki labai detalių, laipsniškai formuluojant tandeminio mokymosi apibrėžimą apimantį klausimą (Nr. 5). Žvelgiant į respondentų atsakymus, matyti, kad dauguma norėtų toliau tobulinti turimas užsienio kalbų žinias. Išmokti naują užsienio kalbą norėtų šiek tiek mažiau respondentų. Tą būtų galima paaiškinti tuo, kad dauguma respondentų moka daugiau negu vieną kalbą. Kita vertus, ryžtis mokytis naujos kalbos yra sudėtingiau negu tęsti jau pramoktos kalbos studijas.

Suformulavus klausimą apie mokymąsi tandemu, pastebimas nežymus teigiamų atsakymų sumažėjimas ir abejojančiųjų padaugėjimas. Anketoje ties šiuo klausimu ne vienas respondentas parašė komentarą, kad neaišku, kas yra tandeminis mokymosi būdas. Tai ir galėjo turėti įtakos didesniai neapsisprendusiųjų skaičiui. Vienas respondentas pakomentavo, kad mokantis kalbos nėra tikslo pusę pamokos bendrauti jo / jos gimtąja kalba, nes taip mažiau išmoksi užsienio kalbos. Tad galime daryti prielaidą, kad tandeminis kalbų mokymosi metodas nėra žinomas. Tokią prielaidą patvirtino ir atsakymai į vieną pirmųjų apklausos klausimų, ar respondentai žino, kas yra tandeminis kalbų mokymasis (žr. 2 pav.).



2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal jų turimą informaciją apie tandeminį mokymąsi

Kaip matyti iš paveikslo, tik 19 % (28 respondentai) žino, kas yra tandeminis kalbų mokymasis. Šie rezultatai siejasi ir su paskutiniu klausimu apie tandeminio mokymosi perspektyvas Lietuvoje (žr. 3 pav.).



3 pav. Respondentų nuomonė apie tai, ar tandeminis mokymasis turi šansų išpopuliarėti Lietuvoje

Daugiau negu pusė respondentų tiki tandeminio mokymosi sėkme Lietuvoje, trečdalis ja abejoja. Keletas respondentų pakomentavo savo atsakymus teigdami, kad šis metodas mažai žinomas, kad būtų sunku susirasti gimtakalbį tandemio partnerį ir neaišku, kiek užsieniečių norėtų bendradarbiauti.

Respondentų išsakyta dvejonei galima iš dalies pritarti, nors įvairios komunikacijos technologijos suteikia galimybę bendrauti su kitataučiais ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Nelabai aišku, ar būtų ir kiek būtų užsieniečių, norinčių mokytis nedidelės ir ekonomiškai nelabai stiprios šalies kalbos. Reikėtų pasvarstyti, o gal net atlikti preliminarinius tyrimus, kokios užsieniečių grupės būtų suinteresuotos mokytis lietuvių kalbos. Greičiausiai be kalbų entuziastų, poliglotų ir kalbininkų, lietuvių kalbos galėtų mokytis su Lietuva bendradarbiaujantys užsienio verslininkai, imigrantai, siekiantys įsikurti Lietuvoje, baltistikos studijų studentai užsienyje, studentai užsieniečiai Lietuvoje, lietuvių išeivijos atstovai ir kt.

Išvados

Straipsnyje, remiantis užsienio literatūra, išsamiai pristatomas tandeminis užsienio kalbų mokymosi metodas: apibrėžiami svarbiausi jo elementai (tandemo partnerių vaidmuo, užsiėmimų forma, medžiaga), aptariami pagrindiniai principai (autonomiškumas ir abipusiškumas), svarstoma, kokias kompetencijas ugdo šis metodas (užsienio kalbos, savo gimtosios kalbos, tarpkultūrinės komunikacijos, mokymosi bendradarbiaujant, mokymosi mokytis ir kt.).

Tandeminio mokymosi metodas yra gana naujas. Siekiant išsiaiškinti, kokios yra jo perspektyvos Lietuvoje, buvo atlikta apklausa. Pirmosios apklausos dalies klausimai suteikė žinių apie respondentus ir atskleidė jų požiūrį į užsienio kalbų mokymąsi. Dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų moka dvi ar daugiau kalbų, užsienio kalbų mokėsi daugiausia mokykloje, kolegijoje arba universitete. Taigi, galima teigti, kad respondentai turi užsienio kalbų mokymosi patirties, o jų nuomonė apie kalbų mokymąsi yra aktuali ir reikšminga. Anot respondentų, geriausia kalbų mokytis yra grupėje arba privačiai. Tarp priežasčių, trukdančių mokytis užsienio kalbų, respondentai dažniausia nurodė laiko bei pinigų trūkumą ir nesėkmingą ankstesnę mokymosi patirtį. Respondentų nuomone, labiausiai mokytis kalbų juos skatina arba paskatintų būtinybė vartoti užsienio kalbą profesinėje veikloje. Kalbų mokėjimas taip

pat naudingas asmeninėje srityje: bendraujant su užsieniečiais, skaitant knygas, žiūrint filmus, keliaujant. Pagal respondentų atsakymus išsiskyrė trys veiksniai, kurie turi įtakos kalbos mokymuisi, grupės: svarbiausia yra motyvacija ir mokytojo kompetencija, mokymosi aplinkybės (laikas, vieta, kaina, grupės dydis), tandeminio mokymosi ypatybės (besimokančiojo autonomiškumas, mokymosi medžiagos autentiškumas ir gimtakalbis mokytojas) nėra tokios svarbios.

Antrojeje apklausos dalyje respondentai atsakė į klausimus apie jų paskatas mokytis kalbos arba tobulinti užsienio kalbos įgūdžius apskritai ir tandemu bei tandeminio mokymosi perspektyvas Lietuvoje. Esminiai skirtumai tarp noro patobulinti arba išmokti naują užsienio kalbą apskritai ir tandemu neišryškėjo. Beveik visi respondentai norėtų patobulinti turimas užsienio kalbų žinias, tačiau mokymasis tandemu neatrodo labai patrauklus (pastebėtas nežymus teigiamų atsakymų sumažėjimas ir abejojančiųjų padaugėjimas). Viena iš priežasčių yra ta, kad daugeliui nebuvo aišku, kas yra tandeminis mokymasis (tą liudija respondentų komentarai). Tik penktadalis respondentų atsakė žiną, kas yra tandeminis mokymasis.

Nors remiantis apklausos duomenimis pats metodas neatrodo labai žinomas, griežtos išvados apie menkas tandeminio mokymosi perspektyvas Lietuvoje daryti negalima. Pirma, daugiau negu pusė respondentų vis tik mano, kad tandeminis kalbų mokymasis turi galimybių išpopuliarėti Lietuvoje. Antra, šio metodo žinomumas tėra pastangų ir laiko klausimas. Trečia, apklausos rezultatus ir išvadas galėjo nulemti pasirinktas tyrimo metodas. Respondentai suprato ne visas klausimų formuluotes, o į klausimus atsakant internetu nebuvo galimybės respondentui paaiškinti klausimą. Formuluojuot klausimus galėjo būti praleisti respondentams svarbūs atsakymai, kurių jie patys nepanorėjo įrašyti. Paradoksaliai, tačiau apklausos internetu patogumas yra ir tokio tyrimo apribojimas, mat nuoroda į apklausą yra vienintelis paraginimas dalyvauti apklausoje. Apklausos rezultatai galėjo būti kitokie, jeigu joje būtų dalyvavę daugiau respondentų.

Siekiant populiarinti tandeminį kalbų mokymąsi, reikėtų pirmiausia nustatyti, kurios kalbų vartotojų / besimokančiųjų grupės būtų suinteresuotos mokytis lietuvių kalbos ir bandyti įvairiais būdais tai pasiekti.

Literatūra

- Alonso, A. C. (2012). Promoting basic competences in EFL instruction by means of e-mail tandem. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(2), 232–238. DOI: 10.4304/jltr.3.2.232-238.
- Appel, C., & Mullen, T. (2000). Pedagogical considerations for a web-based tandem language learning environment. *Computers & education*, 34, 291–308.
- BABELYOU. Prieiga internetu: <http://www.babelyou.com/>.
- Brammerts, H. (1996). *Tandem language learning via the Internet and the International E-Mail*.
- Donaldson, R. P., & Kötter, M. (1999). Language learning in a MOO: creating a transoceanic bilingual virtual community. *Literary and linguistic computing*, 14(1), 67–76.
- International Tandem Network*. Prieiga internetu: <http://www.cisi.unito.it/tandem/email/idxeng00.html>.

- Kabata, K., & Edasawa, Y. (2011). *Tandem language learning through a cross-cultural keypal project*.
- Kawaguchi, S., & Di Biase, B. (2009). Aligning second language learning and computer-assisted language learning: networking the language class, tandem learning and e-movies. *The International Journal of Learning*, 16(10), 287–302.
- Language learning and technology*, 15(1), 104–121. Prieiga internetu: <http://llt.msu.edu/issues/february2011/kabataedasawa.pdf>.
- Little, D. (1996). Learner autonomy and learner counselling. In D. Little and H. Brammerts (Eds.) *A guide to language learning in tandem via the Internet*. CLCS occasional paper No. 46. (p. 23–34). Dublin: Trinity College.
- Little, D., & Brammerts, H. (1996). *A guide to language learning in tandem via the Internet*. CLCS occasional paper No. 46. Dublin: Trinity College.
- O'Rourke, B. (2005). Form-focused interaction in online tandem learning. *CALICO Journal*, 22(3), 433–466.
- Polisca, E. (2011). Language learning and the raising of cultural awareness through Internet telephony: a case study. *The Language Learning Journal*, 3(9), 329–343.
- SEAGULL. Projekto oficialus tinkalapis. Prieiga internetu: <http://seagull-tandem.eu/>.
- Stickler, U. (2008). Chatting, chatten or chattare: using a multilingual workplace for language and culture learning. *iJET*, 3, Special issue 3: „ICL2008“, 69–76. DOI: 10.3991/ijet.v3il.731.
- Tandem City*. Prieiga internetu: <http://www.tandemcity.com/>.
- Tandem Network. In D. Little and H. Brammerts (Eds.) *A guide to language learning in tandem via the Internet*. CLCS occasional paper No. 46. (p. 9–22). Dublin: Trinity College.
- Tandem-Server Bochum*. Prieiga internetu: <http://www.slf.ruhr-uni-bochum.de/>.
- Vassallo, M. L., & Telles, J. A. (2006). Foreign language learning *in-tandem*: theoretical principles and research perspectives. *The ESPecialist*, 25(1), 1–37.

Jurgita Cvilikaite

Vytautas Magnus University, Lithuania; j.cvilikaite@uki.vdu.lt

LANGUAGE LEARNING IN TANDEM: ELEMENTS, PRINCIPLES AND PERSPECTIVES

Summary. The article describes the method of tandem learning and defines its key elements – the roles of tandem partners, the form of learning sessions and learning material. Tandem language learning takes place between two native speakers who are learning each other's language. Based on the principles of autonomy and reciprocity, the method provides a different way of learning a foreign language, where the process is organised and planned solely through collaboration between tandem partners. While learning in tandem, they improve foreign and native language knowledge and develop intercultural communication, learning in collaboration, learning to learn and other important competences. The article presents the results of a survey which was designed to find out whether tandem learning is known in Lithuania. The survey also revealed the appeal of tandem learning to the respondents. It was interesting to know how many respondents would be motivated to improve foreign language skills or to start learning a new language via tandem learning. The results of the survey show that only one fifth of the respondents knows the concept of tandem learning and more than a third doubts that this method could become popular in Lithuania. However a majority of the respondents would agree to learn in tandem. The most acceptable learning methods for the respondents are learning in groups or privately. Individual

learning was mentioned only by a minority of the respondents. Lack of time and money were the most popular among the factors hindering learning languages. The survey established that tandem learning is not well known in Lithuania and is rarely employed. Although it is claimed that tandem learning is more an auxiliary method, it would be useful both for language learners and scientists researching learners' behaviour in various situations, motivation, learning achievements and other areas.

Keywords: tandem learning, tandem partners, autonomy, reciprocity, foreign language acquisition.